

Voittajia, häviäjiä vai tarpeellisia ihmisiä? – näkökulma koulujen työrauhaongelmiin

Mediassa rakennetaan kuvaa ”kurittomista” oppilaista jotka eivät kunnioita opettajiaan. Työrauhaongelmiin liittyvät keskustelut rakentuvat paljolti sen ympärille, millä keinoin ”koulukuri” ja opettajien auktoriteetti tulisi ”palauttaa”. Arvostusta on helppo vaatia rajoja ja sääntöjä asettamalla, mutta vaikea rakentaa ilman osapuolten välistä luottamuksellista yhteyttä, kuten seuraava tapaus osoittaa.

Oppilas työnnetään ulos ruokalasta pakkokeinoin koska hän käyttäytyi ”väärin”. Oppilaat osoittavat mieltään. HE (opettajat) vastaan ME (oppilaat). Kumpi voitti?

Opettaja erotetaan virastaan pakkokeinoin, koska hän käyttäytyi ”väärin”. Opettajat osoittavat mieltään. HE (opetusviranomaiset) vastaan ME (opettajat). Kumpi voitti?

Tapaus herättää keskustelua ja tunteita. Olemme syvien, tärkeiden arvojen ääressä. Sama kuvio toistuu niin kodeissa, kouluissa kuin työpaikoilla – etsitään syyllinen ja työnnetään hänet pakkokeinoin ulos yhteisöstä. Ajatus on, että nyt hän oppii, nyt hän muuttuu, alkaa käyttäytyä ”oikein”. Aikuisilta puuttuu keinoja toimia rakentavammalla tavalla.

Tiedetään, että tunteet ovat yhteydessä oppimiseen. Mitä he tuntevat, oppilas ja opettaja? Vihaa? Häpeää? Pettymystä? Surua? Yksinäisyyttä? Nämä tunnetilat eivät edistä oppimista. Oppilas menetti arvokkuuttansa ja turvallisuuden tunnettaan kun hänet vaiennettiin hetkellisesti poistamalla tilasta. Hän sai hyväksyntää ja ymmärrystä kavereiltaan ja yhdessä he vihaavat opettajia. Opettaja menettää arvokkuuttansa ja turvallisuuden tunnettaan, kun hänen todetaan toimineen ”väärin” ja hänet erotetaan työstään, työyhteisöstään. Hän saa hyväksyntää ja ymmärrystä kollegoiltaan ja yhdessä he vihaavat kouluviranomaisia.

Mitä oppilaat ja opettajat tarvitsevat oppiakseen ja voidakseen toimia yhdessä? Ainakin turvaa, kunnioitusta, arvostusta, luottamusta, hyväksyntää, ymmärrystä ja yhteyttä toisiinsa. Päätös poistaa ensin oppilas ja sitten opettaja yhteisöstä ei tue näitä tarpeita. Uskomme kuitenkin, että tarkoituksena oli edistää rauhaa, järjestystä, selkeyttä sekä turvaa ja hyvinvointia. Vallan lisäämisen sijaan tulisi kouluissa edistää voimallisia vuorovaikutustaitoja kaikkien yllä mainittujen tärkeiden tarpeiden tukemiseksi. Näitä taitoja opetetaan aivan liian vähän opettajille ja oppilaille. Auktoriteetin tulisi pohjautua aikuisen kykyyn olla luotettavasti ja turvallisesti läsnä, ei aseman tuomaan valtaan. Rangaistukset, kuritoimenpiteet ja voimakeinot eivät toimi, ne eivät rakenna yhteyttä. Auktoriteettiä ei kunnioiteta vaan pelätään tai halveksitaan.

Koulukasvatus on prosessi, jonka tärkein tehtävä on turvata lapsen oppiminen ja terveellinen minäkuvan kehitys. Haluamme levittää tarvetietoisuutta koulumaailmaan rakentavamman vuorovaikutusilmapiirin luomiseksi. Tarvelähtöisen ajattelun voi aloittaa kysymällä itseltään, mitä tarvitsen luettuani tämän tekstin? Mitä minun lapseni tai oppilaani tarvitsee juuri tällä hetkellä? Mitkä keinot tyydyttävät tärkeitä tarpeitamme?

Kirjoittajia yhdistää kiinnostus koulumaailmaan sekä PsT Rosenbergin kehittämään Nonviolent Communication (NVC) -prosessiin. NVC on tehokas keino tunnistaa ihmisen tarpeita ja rakentaa niitä palvelevaa yhteyttä.

Sara Hellsten, kehityspsykologian yo, toiminut opettajana

Juho Honkasilta, KM, Tohtorikoulutettava (erityispedagogiikka)

Katja Sonninen, yrittäjä, valmentaja

Ida Hummelstedt-Djedou, KM, luokanopettaja

Erja Sandberg, KM, Erityisopettaja, NEPSY-valmentaja (tekee erityispedagogiikan väitöskirjaa)

